

ОФІЦІЙНО

Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2019 рік

Виконання бюджетних показників 2019 року здійснювалося на тлі проведення подвійних виборів в країні, змін цінової кон'юнктури на міжнародних ринках та нових макроекономічних трендів в Україні, зокрема посилення курсу гривні. Новому Уряду, який був призначений 29 серпня 2019 року, довелося оперативно реагувати на поточні виклики та вживати всіх необхідних заходів щодо забезпечення виконання бюджетних показників. Дефіцит державного бюджету у 2019 році утримано у межах граничного показника, затвердженого Законом України «Про державний бюджет України на 2019 рік», а державний борг по відношенню до ВВП було знижено.

Макроекономічні умови виконання бюджету

У 2019 році вітчизняна економіка продовжила зростати. Відповідно до оцінок Мінекономіки за підсумком 2019 року реальне зростання ВВП становило 3,2 відсотка порівняно із врахованим під час розрахунків бюджету прогнозом у 3 відсотки (таблиця 1). Як і в попередні кілька років, у 2019 році економічне зростання підтримувалося розширенням внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту.

Чинниками розширення попиту з боку населення у 2019 році виступали:

- зростання реальної заробітної плати на 9,8 відсотка на фоні продовження політики Уряду щодо підвищення мінімальної заробітної плати (на 12,1 відсотка) та високого тиску на ринку праці внаслідок трудової міграції. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника за 2019 рік зросла на 18,4 відсотка порівняно з 2018 роком та становила 10497 гривень, що у 2,5 рази вище рівня мінімальної заробітної плати. Для порівняння, в розрахунках бюджету був врахований прогноз середньої зарплати у сумі 10129 гривень;
- зростання у 2019 році грошових переказів трудових мігрантів до 12,9 млрд дол. США, або на 12,2 відсотка порівняно з 2018 роком;
- суттєве покращення споживчих настроїв: за даними дослідження Info Sapiens у грудні 2019 року індекс споживчих настроїв збільшився порівняно із груднем 2018 року на 30 пунктів до 92,2 пункта;
- зростання обсягів споживчого кредитування: станом на кінець 2019 року залишки коштів за споживчими кредитами порівняно з груднем 2018 року збільшилися на 14,6 відсотка до 173,7 млрд гривень.

Зростання економіки та трудова міграція зумовили зменшення рівня безробіття — до 7,3 відсотка до економічно активного населення у віці 15—70 років III кварталу 2019 року, що є найкращим показником за останні 23 квартали.

Таблиця 1
Основні макроекономічні показники

Показники	2016	2017	2018	2019 рік	
	Рік	Рік	Рік	Прогноз до бюджету	Фактичний показник
Номінальний ВВП, млрд гривень	2385,4	2983,9	3560,6	3946,9	н/д
ВВП реальний, темп зростання, %	2,4	2,5	3,4	3,0	3,2**
Темпи приросту споживчих цін, %, грудень до грудня попереднього року	12,4	13,7	9,8	7,4	4,1
Темпи приросту споживчих цін, %, середній за рік	13,9	14,4	10,9	8,7	7,9
Середньомісячна заробітна плата, грн	5 183	7 104	8 865	10 129	10 497
Зміна реальної заробітної плати*, %	9,0	19,1	12,5	6,9	9,8
Рівень безробіття у віці 15—70 років, методологія МОП, % до економічно-активного населення	9,3	9,5	8,8	8,9	н/д
Зміна експорту товарів та послуг, у % до попереднього року	-3,9	17,1	9,8	8,3	7,2
Зміна імпорту товарів та послуг, у % до попереднього року	4,5	19,2	12,8	9,1	7,1
Обмінний курс, гривень до долара США (середній)	25,6	26,6	27,2	28,2	25,8

* номінальна середньомісячна заробітна плата працівників, скоригована на індекс споживчих цін
** оцінка Мінекономіки станом на 17.02.2020

На фоні високої потреби в модернізації основних фондів та інвестицій в інфраструктурні об'єкти, що підтримуються зростанням прибутку підприємств та збільшенням капітальних витрат бюджету, вже 16 кварталів поспіль спостерігається збільшення інвестиційної компоненти ВВП. У III кварталі 2019 року валове нагромадження основного капіталу зросло на 13,9 відсотка порівняно із відповідним періодом 2018 року і мало додатний внесок у зростання ВВП на рівні 2,1 відсотковий пункт. За підсумком дев'яти місяців 2019 року підприємствами та організаціями освоєно капітальні інвестиції на суму 379,2 млрд грн, що на 12,4 відсотка більше порівняно з аналогічним періодом 2018 року.

У 2019 році чистий притік прямих іноземних інвестицій становив 2,5 млрд дол США (за методологією платіжного балансу), з них 75 відсотків було спрямовано до реального сектору.

На фоні високої інвестиційної активності найбільші темпи зростання серед основних видів економічної діяльності продемонструвала будівельна галузь — на 20 відсотків порівняно з 8,5 відсотка у 2018 році. Зокрема обсяги будівництва інженерних споруд зросли на 23,3 відсотка та нежитлових будівель на 27,4 відсотка.

За оперативними даними Державної служби статистики, у 2019 зібрано 75,1 млн тонн зерна, що майже на 5 млн тонн вище за обсяги збору 2018 року. Черговий рекорд валового збору зернових культур на фоні падіння обсягів виробництва окремих рослинних культур (зокрема, картоплі, гречки, цукрового буряку) забезпечив зростання сільськогосподарського виробництва у 2019 році на 1,1 відсотка.

Зростання економічної активності зумовило збільшення обсягів вантажообігу у 2019 році на 2,1 відсотка проти скорочення на 3,3 відсотка у 2018 році.

За попередніми даними Держстату, обсяги виробництва промислової продукції у 2019 році зменшилися на 1,8 відсотка до попереднього року. Тепла погода стала одним із ключових факторів, що призвели до зменшення у постачанні електроенергії, газу та пари на 4,1 відсотка. У 2019 році у добувній промисловості обсяг виробництва не змінився.

Обсяги виробництва у переробній промисловості скоротилися на 2 відсотка зокрема через негативні тенденції на зовнішніх ринках, протекціоністські заходи окремих країн та проблеми з логістикою. У переробній промисловості за підсумками 2019 року позитивні показники спостерігалися у високотехнологічних виробництвах — фармацевтичному виробництві (зростання на 5,1 відсотка), виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (на 4,3 відсотка), хімічній промисловості (на 3,3 відсотка), а також у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (на 0,2 відсотка) та виробництві меблів, іншої продукції, ремонту і монтажу (на 0,2 відсотка).

Внаслідок покращення фінансового стану домогосподарств зростали галузі, спрямовані на задоволення потреб населення, зокрема оборот роздрібною торгівлю збільшився на 10,5 відсотка (у 2018 році на 6,2 відсотка), а пасажиробіг — на 2,6 відсотка (у 2018 році на 5,1 відсотка).

Проведення Національним банком України монетарної політики, спрямованої на досягнення цінової стабільності, в поєднанні з виваженою фінансовою політикою Уряду, призвело до уповільнення споживчої інфляції з 9,8 відсотка у 2018 році до 4,1 відсотка у 2019 році та досягнення нижньої межі середньострокової інфляційної цілі (5 відсотків +/- 1 в п). Основними чинниками, що вплинули на уповільнення зростання споживчих цін, було зміцнення обмінного курсу гривні, загальне зниження світових цін на енергоносії, які імпортує Україна, послаблення тиску з боку пропозиції продуктів харчування на фоні зниження інфляційних очікувань. Індекс цін промислової продукції за підсумками 2019 року знизився на 7,4 відсотка у розрахунку грудень до грудня попереднього року, тоді як при розрахунках бюджетних показників було враховано прогноз його зростання на 3,9 відсотка.

Ураховуючи сповільнення інфляції та сприятливі інфляційні очікування, починаючи з квітня 2019 року Національний банк розпочав цикл поступового пом'якшення монетарної політики шляхом зниження облікової ставки. За 2019 рік облікова ставка знизилася на 450 базисних пункти з 18 відсотків (до 26 квітня 2019 року) до 13,5 відсотка (13 грудня 2019 року).

За підсумком 2019 року, платіжний баланс було зведено з профіцитом 5971 млн дол США проти 2877 млн дол США у 2018 році.

На динаміку платіжного балансу у 2019 році вплинув профіцит фінансового рахунку, який склав 7005 млн дол США та зростання грошових переказів із-за кордону. Водночас зростання споживчого та інвестиційного попиту призвело до незначного розширення дефіциту торговельного балансу.

Так, за попередніми даними Національного банку України, у 2019 році дефіцит балансу товарів та послуг зріс до 12 117 млн дол США (порівняно із 11367 млн дол США у 2018 році).

Експорт товарів та послуг у 2019 році збільшився на 7,2 відсотка порівняно з 2018 роком через збільшення експорту продовольчих товарів та сировини для їх виробництва на 19 відсотків (з часткою 48 відсотків у загальному обсязі експорту товарів). Водночас зменшилися обсяги експорту чорних і кольорових металів та виробів з них на 12,3 відсотка та хімічної продукції на 8,8 відсотка (з їх сумарною часткою 26,4 відсотка від загального обсягу експорту товарів). У 2019 році обсяг експорту до країн ЄС зріс на 5,1 відсотка порівняно з 2018 роком, а його питома вага в загальному обсязі становила 37,2 відсотка.

Розширення внутрішнього попиту зумовлювало нарощування обсягів імпорту товарів та послуг у 2019 році. Вартісні обсяги імпорту товарів та послуг за даними Національного банку у 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилися на 7,1 відсотка, переважно за рахунок збільшення обсягів імпорту машинобудівної продукції (зростання на 21 відсоток за агрегованою групою «Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади»), зокрема в умовах продовження процесів модернізації виробничих потужностей. Водночас, в умовах зменшення цін на енергоресурси відбулося скорочення вартісних обсягів імпорту (скорочення на 7,3 відсотка за агрегованою групою «Мінеральні продукти»).

Завдяки додатному сальдо платіжного балансу в 2019 році міжнародні резерви України зросли на 4,5 млрд дол США і на 01 січня 2020 року становили 25,3 млрд дол США (семирічний максимум з грудня 2012 року), що еквівалентно 3,9 місяця майбутнього імпорту.

Водночас перевищення пропозиції над попитом на іноземну валюту, викликане сприятливою світовою кон'юнктурою на окремі товарні групи експорту, зниженням цін на імпортний природний газ та нафту і нафтопродукти, черговим рекордним врожаєм, високими переказами з-за кордону, а також підвищенням попиту з боку нерезидентів на державні цінні папери, призвело до зміцнення обмінного курсу гривні до долара США на 14,5 відсотка протягом 2019 року. Фактичний обмінний курс становив 25,8 грн за долар США, тоді як в бюджеті було враховано показник 28,2 гривень за долар США. Така курсова динаміка негативно вплинула на надходження від оподаткування зовнішньоекономічних операцій та інших доходів, які залежать від обмінного курсу, але сприяла зниженню витраток на обслуговування номінованого в іноземній валюті боргу.

Отже, макроекономічні умови 2019 року змінилися порівняно з попередніми роками. Протягом року обмінний курс гривні до долара США зміцнився, а інфляція досягнула нижчого рівня цінової орієнтури, визначеного Національним банком України. Ціни на природний газ та нафту і нафтопродукти знижувались, що позначилось на сповільненні зростання номінальних обсягів імпорту. Такі зміни негативно вплинули на доходи бюджету, але дозволили скоротити витратки на обслуговування державного боргу.

Параметри бюджету 2019 року та його коригування

Закон України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» було затверджено 23 листопада 2018 року за доходами у сумі 1026,1 млрд грн, витратами — у сумі 1112,1 млрд грн та граничним розміром дефіциту державного бюджету — у сумі 90,0 млрд грн, або 2,28 відсотка у ВВП (у розрахунках було враховано прогнозний обсяг номінального ВВП у сумі 3946,9 млрд гривень).

Протягом року Верховна Рада України вносила зміни до державного бюджету чотири рази, найсуттєвішими з яких були зміни від 31 жовтня 2019 року, які дозволили профінансувати програми об'єднаних та нових міністерств. Під час внесення змін Урядом враховано виклики із виконання доходів в результаті міцнішого обмінного курсу, ніж було враховано в бюджеті, та стан використаня коштів за різними бюджетними програмами.

Так, доходи державного бюджету було зменшено на 20,4 млрд грн, зокрема: за загальним фондом зменшено показники митних платежів на 20,1 млрд грн, із них ПДВ з ввезених на митну територію України товарів на 19,0 млрд грн, через зміцнення гривні до долара США та євро;

за спеціальним фондом зменшено показник надходження в рамках програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу на 0,3 млрд грн для забезпечення відповідного рівня виконання результативних показників Угоди про фінансування програми «Продовження підтримки реалізації Енергетичної стратегії України».

Як результат, здійснено скорочення витраток за такими бюджетними програмами:

- ✓ «Обслуговування державного боргу» на 21,6 млрд грн, що стало наслідком не лише міцнішого курсу гривні до долара США та євро, але й, передусім, результатом правильного та виваженого управління ліквідністю Міністерством фінансів України. Зокрема, було скориговано графік запозичень, знижено середньозважені ставки дохідності за запозиченнями як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також здійснено перехід на випуск довгих інструментів;
- ✓ «Виконання боргових зобов'язань за кредитом, залученим під державну гарантію для реалізації проекту «Створення Національної супутникової системи зв'язку» на 1,5 млрд грн;
- ✓ «Фонд Президента України з підтримки освітніх та наукових програм для молоді» на 0,8 млрд грн;
- ✓ «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» на 0,2 млрд грн;
- ✓ «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» на 10,4 млрд гривень;
- ✓ При цьому забезпечено збільшення витраток на ряд важливих програм:
- ✓ здійснення усіх необхідних платежів з виконання державою гарантійних зобов'язань на 1,7 млрд грн;
- ✓ національну безпеку і оборону на 1,4 млрд грн, які були спрямовані на збільшення рівня грошового забезпечення військовослужбовців Держприкордонслужби, Служби безпеки, Національної гвардії, Головного управління розвідки Міноборони, Управління державної охорони до рівня виплат у Збройних Силах;
- ✓ забезпечення фінансовими джерелами для виплати заробітної плати шахтарям, а також недопущення відключення шахт від електропостачання на 1,0 млрд грн;
- ✓ фінансове забезпечення державою необхідних для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій заходів (резервний фонд) на 0,5 млрд грн;

Також було здійснено перерозподіл бюджетних призначень для фінансування нагальних поточних потреб, зокрема:

- збільшено витатки на заходи із соціальної, трудової та професійної реабілітації осіб з інвалідністю на 0,8 млрд грн та підвищено витатки на здійснення доплат за роботу в зоні відчуження, виплати щорічної та додаткової відпусток, виплати грошової компенсації за пільгове забезпечення продуктими харчування, виплати компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю, та допомоги на оздоровлення, у разі звільнення з роботи на 0,4 млрд гривень.

Збільшення цих витраток відбулося за рахунок економії на субвенцію на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам, які не мають права на пенсію, особам з інвалідністю, та ряду інших виплат (економія пов'язана зі зменшенням кількості отримувачів державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, зменшенням народжуваності, здешевленням вартості «пакунку малюка», повільніших темпів впровадження відшкодування послуги з догляду за дитиною до трьох років «муниципальна няня»).

– збільшено витатки на надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла на 0,3 млрд грн та надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла на 0,2 млрд грн за рахунок зменшення Державного фонду регіонального розвитку на 0,5 млрд гривень.

Крім того, в рамках виконання зобов'язань за Конtrakтом між Державним підприємством «Українське авіаційно-транспортне підприємство «Хорів-АВІА» і компанією Airbus Helicopters SAS до кінця 2019 року були збільшені витатки за бюджетною програмою «Створення єдиної авіаційної системи безпеки та цивільного захисту в Україні» на суму 2,2 млрд грн на закупівлю гелікоптерів, інших товарів та послуг для реалізації державного інвестиційного проекту згідно з умовами міжнародної Угоди.

Загалом, з урахуванням схвалених протогом 2019 року Верховною Радою України змін до бюджету 2019 року планові показники доходів державного бюджету були зменшені на 18,8 млрд грн до 1007,3 млрд грн, витатки та надання кредитів — на 17,7 млрд грн до 1108,2 млрд грн, при цьому граничний обсяг дефіциту державного бюджету було збільшено на 1,1 млрд грн до 91,1 млрд гривень.

Виконання бюджетних показників

Доходи. Надходження до державного бюджету України у 2019 році становили 998,3 млрд грн, що на 70,2 млрд грн, або на 7,6 відсотка більше ніж у 2018 році (таблиця 2).

Доходи державного бюджету становили 99,1 відсотка річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами. Недовиконання річного затвердженого показника становило 9,0 млрд гривень.

Рівень виконання річного розпису з урахуванням змін, внесених розпорядниками коштів державного бюджету, за спеціальним фондом (переважно через збільшення плану власних надходжень бюджетних установ) становив 96,3 відсотка.

На виконання доходної частини державного бюджету у 2019 році впливало:

- перерахування коштів НБУ відповідно до Закону України «Про Національний банк України» до держбюджету в обсязі 64,9 млрд грн, що більше від затвердженого законом про бюджет показника на 36,3 відсотка, або на 17,3 млрд грн;

- зростання середньої заробітної плати на 18,4 відсотка у 2019 році;
- скорочення виробництва тютюну на 18,4 відсотка за 2019 рік;
- звільнення з січня 2019 року від оподаткування ПДВ імпорту сонячних батерей;
- запровадження з 01.06.2019 Урядом Російської Федерації видачі дозволів на експорт до України вугілля, бензинів, дизпалива та скраплених газів;
- зміцнення гривні;
- зниження ціни імпортного газу та нафти і нафтопродуктів.

Таблиця 2
Доходи Державного бюджету України у 2019 році

Статті доходів	2019 факт, млрд грн	Темп приросту до 2018 року, %
РАЗОМ ДОХОДІВ	998,3	7,6
<i>у тому числі:</i>		
Податок та збір на доходи фізичних осіб	110,0	19,9
Податок на прибуток підприємств	107,1	10,5
Рентна плата за користування надрами	41,3	3,6
Акцизний податок з вироблених в Україні піддакцизних товарів (продукції)	69,9	-1,8
Акцизний податок з ввезених на митну територію України піддакцизних товарів (продукції)	53,5	12,1
ПДВ з вироблених в Україні виробів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	88,9	12,4
Відшкодування ПДВ	-151,9	15,4
ПДВ з ввезених на територію України товарів	289,8	-1,9
Ввізне мито	29,9	12,4
Частина чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність	46,3	16,5
Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України»	64,9	45,5
Власні надходження бюджетних установ	46,2	-1,1

Доходи загального фонду державного бюджету за 2019 рік порівняно із 2018 роком зросли на 5,5 відсотка, або на 46,2 млрд грн до 879,8 млрд гривень. Рівень виконання річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами за загальним фондом державного бюджету становив 96,9 відсотка, недовиконання — 28,6 млрд грн, що в основному обумовлене недо-

- надходженням доходів від таких джерел:**
- ПДВ із ввезених товарів у сумі 33,3 млрд грн;
  - акцизного податку у сумі 13,4 млрд грн;
  - рентної плати за надра у сумі 11,3 млрд грн;
  - ПДВ із вироблених товарів з урахуванням відшкодування у сумі 5,7 млрд грн;

яке було частково компенсоване перевиконанням доходів з таких джерел:

- коштів, що перераховуються НБУ у сумі 17,3 млрд грн;
- податку на прибуток підприємств у сумі 11,6 млрд грн;
- податку на доходи фізичних осіб у сумі 3,8 млрд грн;
- надходжень від дивідендів та частини чистого прибутку (доходу) державних та комунальних підприємств та їх об'єднань у сумі 1,8 млрд гривень.

Витатки. У 2019 році фінансування витраток державного бюджету здійснювалося відповідно до затвердженого законом про бюджет показників. Було забезпечено фінансування всіх необхідних захищених статей витраток, витратки на національну безпеку і оборону, на обслуговування державного боргу, а також низки інших витраток, які сприяли розвитку економіки та добробуту громадян.

Касові витатки Державного бюджету України за 2019 рік проведені в обсязі 1075,1 млрд грн, що відповідає 98,4 відсотка річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами. Рівень виконання річного розпису

ОФІЦІЙНО

з урахуванням змін, внесених розпорядниками коштів державного бюджету за спеціальним фондом, становив 95,2 відсотка.

У 2019 році видатки державного бюджету зросли на 89,3 млрд грн, або на 9,1 відсотка (таблиця 3). Недовиконання річного затвердженого показника обумовлено економією видатків на обслуговування боргу через ефективне управління державним боргом та зміцнення гривні, фінансуванням соціальних видатків відповідно до фактично зареєстрованих зобов'язань, а також здійсненням наприкінці року головними розпорядниками аналізу пріоритетності своїх видатків, що дозволило знизити частку неефективних видатків, і водночас яскраво проілюструвало важливість проведення оглядів витрат та визначення чітких показників ефективності і результативності бюджетних програм.

За 2019 рік касові видатки загального фонду державного бюджету виконані в обсязі 953 млрд грн, що становить 96,9 відсотків річного показника, затвердженого Верховною Радою України, зі змінами. Проти 2018 року видатки загального фонду державного бюджету зросли на 68,8 млрд грн, або на 7,8 відсотка.

У 2019 році на національну безпеку і оборону держави спрямовано загальний ресурс у сумі 218,0 млрд грн, що на 26,3 млрд грн більше порівняно з 2018 роком.

Видатки державного бюджету на обслуговування державного боргу у 2019 році становили 119,2 млрд грн, що на 3,8 млрд грн, або на 3,3 відсотка більше ніж у 2018 році. Економія видатків на обслуговування боргу у сумі 4,3 млрд грн пояснювалась в основному відхиленням фактичного курсу іноземних валют до гривні від прогнозних, що закладались в проєкті державного бюджету на 2019 рік.

Таблиця 3

Видатки Державного бюджету України за функціональною класифікацією у 2019 році

Статті видатків	2019 рік, факт, млрд грн	темпи приросту до 2018 року, %
Всього видатків, у тому числі:	1075,1	9,1
Загальнодержавні функції (без урахування видатків на обслуговування державного боргу)	48,9	3,0
Обслуговування боргу	119,2	3,3
Оборона	106,6	9,9
Громадський порядок, безпека та судова влада	142,4	21,8
Економічна діяльність	72,4	13,8
Охорона навколишнього природного середовища	6,3	20,5
Житлово-комунальне господарство	0,11	-63,6
Охорона здоров'я	38,6	70,5
Духовний та фізичний розвиток	10,0	-1,4
Освіта	51,7	16,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення	218,6	33,4
Міжбюджетні трансферти	260,3	-12,9

Видатки на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери у 2019 році становили 210,1 млрд грн, що на 38,8 млрд грн, або на 22,7 відсотка більше ніж у 2018 році (таблиця 4). Зростання відповідних видатків пов'язано із підвищенням мінімальної заробітної плати, окладів відповідно до Єдиної тарифної сітки. Так, розмір посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки встановлювався у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня календарного року, тобто 1921 грн (підвищення становило 9,0 відсотка порівняно з 2018 роком).

Пенсійне забезпечення у 2019 році здійснювалося відповідно до норм чинного законодавства своєчасно та у повному обсязі. За 2019 рік касові видатки державного бюджету на перерахування трансфертів до Пенсійного фонду становили 182,3 млрд грн, у тому числі 7,1 млрд грн — кошти від пільгового розмитнення автомобілів з іноземною реєстрацією.

Мінімальний розмір пенсії у 2019 році становив 1537,0 грн, що на 128 грн більше ніж у 2018 році.

Станом на 01 січня 2020 року середній розмір пенсійних виплат становив 3083 грн, що на 437 грн більше, ніж станом на 01 січня 2019 року.

Також у 2019 році було запроваджено щорічну індексацію пенсій та продовжено поетапний перерахунок пенсій військовослужбовцям, запроваджений у 2018 році.

Таблиця 4

Видатки Державного бюджету України за економічною класифікацією у 2019 році

Статті видатків	2019 рік, факт, млрд грн	темпи приросту до 2018 року, %
Всього видатків, у тому числі:	1075,1	9,1
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	210,1	22,7
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	10,0	1,6
Продукти харчування	5,7	2,7
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	9,4	4,6
Поточні трансферти (підприємствам, органам державного управління інших рівнів та урядам іноземних держав та міжнародним організаціям)	255,3	-14,2
Соціальне забезпечення	223,5	34,1
Капітальні видатки	76,2	9,2

Видатки на реалізацію зазначених заходів здійснювались у межах коштів, що були передбачені у державному бюджеті та у бюджеті Пенсійного фонду України на 2019 рік.

Для забезпечення належного соціального захисту кожного громадянина України у 2019 році було здійснено поетапне підвищення розмірів прожиткового мінімуму з 01 липня та з 01 грудня. Порівняно з 2018 роком розміри прожиткового мінімуму на одну особу зросли грудень до грудня попереднього року на 9,4 відсотка до 2027 гривень.

Так прожитковий мінімум для основних соціальних і демографічних груп населення зріс грудень до грудня попереднього року та становив: для дітей віком до 6 років — на 153 грн до 1779 грн; дітей віком від 6 до 18 років — на 191 грн до 2218 грн; працездатних осіб — на 181 грн до 2102 грн; осіб, які втратили працездатність, — на 141 грн до 1638 гривень.

Оскільки прожитковий мінімум відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні гарантії» є базовим державним соціальним стандартом, на основі якого визначаються розміри основних державних соціальних гарантій, у 2019 році відповідно зростали розміри пенсій і державних допомог.

На виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, особам, які не мають права на пенсію, особам з інвалідністю, дітям з інвалідністю, тимчасової державної допомоги дітям, тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату, допомоги по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, компенсаційної виплати непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за особою з інвалідністю I групи, а також за особою, яка досягла 80-річного віку, у 2019 році спрямовано 55 млрд грн, що на 3,2 млрд грн більше ніж у 2018 році.

За рахунок зазначених коштів забезпечено виплату:

1) допомоги при народженні та усиновленні дитини.

Розмір допомоги при народженні дитини у 2019 році, як і 2018 році, встановлено єдиний для усіх одержувачів — 41280 гривень. Виплата зазначеної допомоги здійснюється одноразово у сумі 10320 грн, решта суми допомоги виплачуватиметься протягом наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, у сумі 860 грн;

2) допомоги по вагітності та пологах.

Мінімальний розмір у 2019 році допомоги по вагітності та пологах незастрахованим особам в середньому за рік становив 2071 грн, що більше ніж у 2018 році на 172 грн;

3) допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування.

Максимальний розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування, залежно від віку дитини становив відповідно 3338 грн та 4162 грн у 2019 році проти 3062 грн та 3818 грн у 2018 році;

4) допомоги на дітей одиноким матерям.

У 2019 році максимальний розмір допомоги на дітей одиноким матерям у середньому за рік становив:

1669 грн для дітей віком до 6 років проти 1531 грн у 2018 році;

2081 грн для дітей віком від 6 до 18 років проти 1909 грн у 2018 році;

1972 грн для дітей віком від 18 до 23 років, які навчаються, проти 1808 грн у 2018 році;

5) державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

У 2019 році було продовжено практику диференціації рівня забезпечення прожиткового мінімуму для різних категорій населення для призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Так, у 2019 році рівень забезпечення прожиткового мінімуму у відсотковому співвідношенні до прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення становив: для працездатних осіб — 21 відсоток; для дітей — 85 відсотків; для осіб, які втратили працездатність, та осіб з інвалідністю — 100 відсотків відповідного прожиткового мінімуму.

При цьому розмір державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям (у тому числі і максимальний) збільшувався на кожну дитину віком від 0 до 13 років на 250 гривень, а на кожну дитину віком від 13 до 18 років — на 500 грн; 6) державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства і дітям з інвалідністю становила:

розмір допомоги для осіб з інвалідністю з дитинства підгрупи А I групи разом з надбавкою на догляд за ними — 3157 грн проти 2928 грн у 2018 році; розмір допомоги для осіб з інвалідністю з дитинства підгрупи В I групи разом з надбавкою на догляд за ними — 2305 грн проти 2184 грн у 2018 році; розмір допомоги особам з інвалідністю з дитинства II та III групи разом з надбавкою на догляд за ними — 1537 грн проти 1456 грн у 2018 році;

розмір допомоги дітям з інвалідністю віком до 6 років у разі призначення надбавки на догляд за ними — 2745 грн для дітей з інвалідністю підгрупи А та 1910 грн для інших дітей з інвалідністю проти 2550 грн та 1785 грн у 2018 році; розмір допомоги дітям з інвалідністю віком від 6 до 18 років у разі призначення надбавки на догляд за ними — 3157 грн для дітей з інвалідністю підгрупи А та 2116 грн для інших дітей з інвалідністю проти 2928 грн та 1973 грн у 2018 році;

7) розмір допомоги на догляд за особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу в середньому за рік становив 1902 грн проти 1745 грн у 2018 році;

8) тимчасової державної допомоги дітям.

У 2019 році максимальний розмір зазначеної допомоги у середньому за рік становив:

835 грн для дітей віком до 6 років проти 766 грн у 2018 році;

1040 грн для дітей віком від 6 до 18 років проти 954 грн у 2018 році.

9) одноразової натуральної допомоги «пауноку малюка» при народженні дитини, яка запроваджена з 01 вересня 2018 року відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 427 «Деякі питання реалізації пілоного проєкту із соціального захисту сімей з дітьми та підтримки розвитку відповідального батьківства», від 20.06.2018 № 512 «Деякі питання реалізації пілоного проєкту із надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги «пауноку малюка» та розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 445-р «Про підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Управлінням Організації Об'єднаних Націй з обслуговування проєктів і Дітями Фондом Організації Об'єднаних Націй у сфері соціального захисту сімей з дітьми та підтримки розвитку відповідального батьківства»;

10) розмір тимчасової державної соціальної допомоги непрацюючій особі, яка досягла загального пенсійного віку, але не набула права на пенсійну виплату, становив 1537 грн;

11) допомоги на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях, що запроваджена з 01 квітня 2019 року відповідно до постанов Кабінету Міністрів України 13.03.2019 № 250 «Деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям», у розмірі 1700 грн;

12) відшкодування послуги з догляду за дитиною до трьох років «муніципальна няня» у розмірі 1626 грн;

13) допомоги на дітей, хворих на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, на дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, яким не встановлена інвалідність, розмір якої у 2019 році становив 1537 гривень.

Видатки на надання пільг та субсидій населенню у 2019 році становили 46,7 млрд грн, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг — 44,9 млрд грн, з яких 23,3 млрд грн спрямовано на виплату пільг і житлових субсидій у грошовій формі та 21,6 млрд грн спрямовано на розрахунки з надавачами послуг за надані пільги і житлові субсидії, на придбання твердого палива і скрапленого газу — 1,8 млрд гривень.

У цілому, у 2019 році видатки на здійснення державних програм соціального захисту з надання пільг, субсидій та допомоги населенню, які фінансуються за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, становили 79,2 млрд гривень.

У 2019 році було покращено фінансування капітальних видатків порівняно з минулими роками. Так, касові капітальні видатки державного бюджету у 2019 році становили 76,2 млрд грн, що на 9,1 відсотка, або на 6,4 млрд грн більше ніж у 2018 році.

Бюджетна децентралізація та її результати. Міжбюджетні трансферти

За п'ять років реформування бюджетної системи в контексті децентралізації досягнуто важливих результатів — зміцнено фінансову спроможність місцевих бюджетів, забезпечено надання якісних суспільних послуг споживачам завдяки розширенню видаткових повноважень органів місцевого самоврядування.

Реформа міжбюджетних відносин та зміни до податкового законодавства сприяли підвищенню рівня фінансового забезпечення місцевих бюджетів та забезпечили формування нових прогресивних відносин у управлінні бюджетними ресурсами, а також створили умови для мотивації органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів.

Так, до загального фонду місцевих бюджетів за 2019 рік надійшло 275 млрд грн, або 101,9 відсотка до річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. Порівняно з відповідним періодом 2018 року надходження збільшилися на 41,1 млрд грн, або на 17,6 відсотка.

Позитивним аспектом реформи міжбюджетних відносин є щорічне збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів. У 2019 році обсяг капітальних видатків становив 99,8 млрд грн, що на 8,7 млрд грн, або на 9,5 відсотка більше порівняно з відповідним періодом 2018 року.

Частка капітальних видатків у загальному обсязі видатків місцевих бюджетів (загальний та спеціальний фонд разом) збільшилась проти 2018 року на 1,6 відсотка та становить 17,6 відсотка (для порівняння: у 2016 — 2017 роках частка капітальних видатків становила 15,0 відсотків, у 2015 році — 11,5 відсотка, а у 2013 — 2014 роках — лише 6,5 та 6,2 відсотка відповідно).

У цілому, за 2019 рік Урядом забезпечувалося виконання усіх зобов'язань згідно з бюджетним законодавством, зокрема в частині перерахування міжбюджетних трансфертів.

За 2019 рік із Державного бюджету України до місцевих бюджетів перераховано трансфертів на загальну суму 261,4 млрд грн, у тому числі трансфертів із загального фонду — 245,4 млрд грн, з яких:

— субвенції соціального захисту — 79,3 млрд грн;

— медична субвенція — 56,1 млрд грн;

— освітня субвенція — 70,4 млрд грн;

— базова дотація для забезпечення зміцнення податкової спроможності місцевих бюджетів — 10,4 млрд гривень.

Дефіцит бюджету та державний борг

Законом України «Про Державний бюджет України на 2019 рік», зі змінами, визначено річний граничний обсяг дефіциту державного бюджету у сумі 91,1 млрд гривень.

З урахуванням внесених змін до плану за спеціальним фондом, що включає внесені розпорядниками бюджетних коштів зміни до планових показників, річний плановий показник дефіциту державного бюджету становив 99,6 млрд гривень.

Фактично, державний бюджет у 2019 році було виконано з дефіцитом у сумі 81 млрд гривень, що відповідає 81,3 відсотка річного планового показника зі змінами.

Загальний фонд державного бюджету виконано з фактичним дефіцитом у сумі 68,8 млрд грн, що перебуває в межах затвердженого річного показника дефіциту у сумі 69,6 млрд гривень.

Виважена та послідовна політика Уряду дала можливість впоратися із викликами виконання бюджету 2019 року, що в підсумку дозволила забезпечити утримання фактичного дефіциту бюджету у затверджених законом обсягах та послідовно витримувати показник відношення дефіциту до ВВП в межах цілей, окреслених Середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Стратегією сталого розвитку «Україна-2020», програмою співпраці з Міжнародним валютним фондом.

Державних запозичень у 2019 році до державного бюджету здійснено на суму 425,7 млрд грн, в тому числі внутрішніх — на суму 345,9 млрд грн, зовнішніх — на суму 79,8 млрд гривень. На фінансування загального фонду державного бюджету від державних запозичень залучено 409,8 млрд грн, на фінансування спеціального фонду — 15,9 млрд гривень.

На внутрішньому ринку протягом року регулярно проводилися аукціони з розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих як в національній, так і в іноземній валюті. Кошти від державних внутрішніх запозичень надходили до загального фонду і спрямовувалися на фінансування державного бюджету.

Наприкінці 2019 року, користуючись сприятливою кон'юктурою на внутрішньому ринку та з метою уникнення криз ліквідності на початку 2020 року, було здійснено понадпланові запозичення на суму 4,7 млрд грн відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.12.2019 № 1279-р, погодженого з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету.

Значний поштовх розвитку внутрішнього ринку надало приєднання України в кінці травня 2019 року до мережі міжнародного депозитарію Clearstream, за рахунок чого облігації внутрішньої державної позики України стали доступними для інвесторів-нерезидентів. Так, спостерігалась стрімка позитивна динаміка зменшення ставок та до кінця року дохідність за усіма борговими інструментами на внутрішньому ринку знизилась нижче рівня облікової ставки Національного банку України. Загалом у 2019 році середньозважена відсоткова ставка за розміщеними облігаціями внутрішніх державних позик поступово знизувалась з рівня близько 19 відсотків на початку року до близько 11 відсотків в кінці року.

Надходження від державних зовнішніх запозичень за 2019 рік становили 79,8 млрд грн, з яких 15,9 млрд грн надійшло до спеціального фонду на впровадження спільних з міжнародними фінансовими організаціями проєктів розвитку, а 63,8 млрд грн було залучено на фінансування загального фонду державного бюджету.

Для забезпечення стабільності державних фінансів на фоні порівняно високої вартості зовнішніх запозичень на ринках капіталів пріоритетом залишалися співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та країнами-партнерами. Так, у лютому 2019 року була використана друга частина гарантії Міжнародного банку реконструкції та розвитку на підтримку державної політики у сфері економічного зростання та фінансової послуг, під яку був залучений кредит від Дойче банку у розмірі 529 млн євро.

У березні — червні 2019 року Україна двічі виходила на зовнішні ринки капіталів для розміщення облігацій зовнішніх державних позик (єврооблігацій): дорозміщення 10-річних єврооблігацій 2018 року на номінальну суму 350 млн дол. США;

новий випуск 7-річних єврооблігацій на номінальну суму 1 млрд євро (це був перший за останні 15 років випуск єврооблігацій, номінованих саме в євро).

У жовтні 2019 року було залучено кредит від Cargill Financial Services International, Inc. на загальну суму 250 млн євро.

Загалом середньозважена відсоткова ставка за державними зовнішніми запозиченнями, що надійшли на фінансування загального фонду державного бюджету у 2019 році становила 7,23 відсотка проти 7,5 відсотка у 2018 році.

Протягом року погашення та обслуговування боргу здійснювалося вчасно та в повному обсязі. На погашення основної суми державного боргу було спрямовано 345,2 млрд грн, в тому числі на погашення державного внутрішнього боргу 261,4 млрд грн, державного зовнішнього боргу — 83,8 млрд гривень.

На обслуговування державного боргу спрямовано — 119,2 млрд грн, в тому числі обслуговування державного внутрішнього боргу — 73,0 млрд грн, державного зовнішнього боргу — 46,2 млрд гривень.

У 2019 році існувала економія платежів з погашення та обслуговування державного боргу. Вона була зумовлена зміцненням курсу національної валюти по відношенню до іноземної валюти, а також ефективним управлінням державним боргом, зокрема коригуванням графіку запозичень, зниженням вартості запозичень як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також термінів обігу боргових інструментів.

Від приватизації державного майна до загального фонду державного бюджету у 2019 році фактично надійшло 549,5 млн грн внаслідок продажу об'єктів малої приватизації. Початковий план надходжень від приватизації державного майна у сумі 17,1 млрд грн, що включав і надходження від продажу великих об'єктів державної власності, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 № 1104-р був скоригований і бік зменшення до 700 млн гривень. Одночасно зі зменшенням планових надходжень від приватизації державного майна було збільшено планові надходження за показником «Запозичення».

У 2019 році Фондом гарантування вкладів фізичних осіб здійснено дострокове погашення векселів, що видані ним в обмін на облігації внутрішньої державної позики, випуск яких здійснено для надання кредитів у 2014 — 2016 роках на суму 9,1 млрд гривень.

Законом України «Про державний бюджет України на 2019 рік» визначено граничний обсяг державного боргу в сумі 2060,1 млрд гривень та граничний обсяг гарантованого державою боргу в сумі 388,6 млрд гривень.

Станом на 31 грудня 2019 року державний борг становив 1761,4 млрд грн (74,4 млрд дол США) та знаходився в межах визначеного граничного обсягу. Державний зовнішній борг становив 931,9 млрд грн (39,4 млрд дол США), державний внутрішній борг — 829,5 млрд гривень (35,0 млрд дол США).

Гарантований державою борг на кінець 2019 року становив 236,9 млрд грн (10,0 млрд дол США) та знаходився в межах визначеного граничного обсягу; гарантований державою зовнішній борг — 227,6 млрд грн (9,6 млрд дол США); гарантований державою внутрішній борг — 9,3 млрд гривень (0,4 млрд дол США).

Загальний обсяг державного та гарантованого державою боргу України на кінець 2019 року становив 1998,3 млрд грн (84,4 млрд дол США), в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг — 1159,5 млрд грн (49,0 млрд дол США); державний та гарантований державою внутрішній борг — 838,9 млрд гривень (35,4 млрд дол США).

Протягом 2019 року обсяг державного та гарантованого державою боргу України зменшився у гривневому еквіваленті на 170,2 млрд грн, а у доларовому еквіваленті державний та гарантований державою борг збільшився на 6,1 млрд дол США. Різниця спрямованість зміни обсягу боргу в еквіваленті гривні або в дол США пояснюється зміцненням гривні.

ДО ВІДОМА

20 березня 2019 року о 15:00 у Міністерстві фінансів України (вул. Межигірська, 11) планується публічне представлення звіту про виконання Державного бюджету України за 2019 рік.

Детальну інформацію дивіться на офіційному вебсайті Міністерства фінансів України (www.mof.gov.ua).